

ČESKÁ SEKCE MEZINÁRODNÍ
SPOLEČNOSTI PRO VÝCHOVU UMĚNÍM

Připomínky České sekce INSEA k Hlavním směrům revize Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání

*Požadujeme zavedení kulturní kompetence
a podporu spolupráce formálního
a neformálního vzdělávání.*

Úvodem

Česká sekce Mezinárodní společnosti pro výchovu uměním, jež je významným aktérem didaktického diskurzu výtvarné výchovy a zastupuje jak odborníky, tak učitele z praxe, vydává následující stanovisko k dokumentu *Hlavní směry revize Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (verze pro připomínkování)*.

Naše připomínky reagují na body hlavních směrů a využívají pojmový aparát dokumentu, tak aby byly pro členy Expertního panelu konstruktivní.

Respektujeme rozhodnutí panelu nestanovovat přesně gramotnosti, jež se mají v rámci základního vzdělávání rozvíjet. Uvědomujeme si složitost diskurzu týkajícího se gramotností, přesto je nutné v souladu se soudobým evropským pedagogickým kontextem připomenout, že rovněž výtvarná výchova rozvíjí plejádu oborových kompetencí (gramotností), zejména svou hlavní oborovou gramotnost, jíž je **gramotnost vizuální**.

Vizuální gramotnost je v současném světě vizuálních médií neodmyslitelnou kompetencí evropského občana, viz [Evropský referenční rámec vizuální gramotnosti](#).

Oceňujeme možnost zapojit se do procesu připomínkování Hlavních směrů revize RVP ZV a souhlasíme s hlavními cíli revize (viz s. 6 dokumentu). Zároveň znovu upozorňujeme na naše zásadní připomínky vznesené v návaznosti na tzv. malé revize.

Tyto připomínky bohužel dokument neřeší – částečně ze své podstaty (problémy nebyly předmětem jednání skupin panelu), částečně možná proto, že členové panelu problémy nepovažují za podstatné. Proto si dovoluujeme znovu zopakovat, že je pro nás nepřijatelná:

- provedená **redukce minimální časové dotace pro vzdělávací oblast Umění a kultura**, jež ohrožuje kvalitu výtvarné výchovy,
- nevhodná a **nekonceptní redukce vzdělávacího obsahu** výtvarné výchovy.

Prosíme o nápravu stavu – ať již v dokumentu Hlavní směry (do kapitoly 7 Principy rámcového učebního plánu žádáme uvést, že nevyhovující časová dotace bude vrácena alespoň na úroveň před malou revizí), nebo později v rámci práce expertních oborových skupin.

K dokumentu samotnému máme dvě zásadní připomínky, viz dále.

Naše připomínky:

1. V navržených klíčových kompetencích chybí kulturní kompetence.

Navzdory deklaracím Expertního panelu – ale i navzdory současným trendům a vymezením klíčových kompetencí v různých široce přijímaných rámcích – v návrhu klíčových kompetencí opět chybí kulturní kompetence. To je v rozporu nejen se současným stavem poznání, ale také s dílčími záměry Hlavních směrů, zejména se snahou:

- zaměřit vzdělávání více na získávání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní a osobní život (s. 6) – kulturní kompetence k nim nepochybně náleží;
- podporovat wellbeing (s. 25 aj.) – rozvíjení kulturní kompetence k němu významně přispívá (účast na kulturním životě, možnost abreakce a relaxace během kulturních aktivit, utváření identity prostřednictvím kultury: komplexu toho, co jedinec myslí, zná a prožívá v kontextu kulturního společenství atd.);
- akcentovat získání dovedností pro kvalitní trávení volného času (s. 14) – rozvinutá kulturní kompetence se projevuje mimo jiné kvalitním trávením volného času;
- pojímat klíčové kompetence jako neopominutelný základ žáka pro celoživotní učení – jednání plynoucí z osvojené kulturní kompetence je neoddělitelně spojeno s celoživotním učením a rozvojem jedince.

Proč kulturní kompetence do RVP ZV patří?

- a) Kulturní kompetence je nezpochybnitelnou součástí různých významných kompetenčních modelů, jež vymezují dovednosti pro 21. století a jsou spojovány s progresivními, úspěšnými a rozvinutými společnostmi. Za všechny jmenujme vymezení Compass for education, 21st century skills (OECD Future of education and skills 2030), kde se operuje s termínem „cultural and civic literacy“, nebo „kompetenci v oblasti kulturního povědomí a vyjadřování“,

již zahrnula do svého doporučení Rada Evropské unie (2018, DOPORUČENÍ RADY ze dne 22. května 2018 o klíčových kompetencích pro celoživotní učení).

- b) Kulturní kompetence je potřebná pro aktivní občanský, profesní a osobní život; resp. aktivní občanský, profesní a osobní život není myslitelný bez kulturní dimenze.
- c) Klíčové kompetence v zásadním kurikulárním dokumentu mají tvořit koherentní, vyvážený komplex a neměly by opomíjet žádnou zásadní složku. Absence kulturní kompetence je proto nepřijatelná.
- d) Kulturní kompetence plně odpovídá pojetí klíčových kompetencí v českém kurikulu: prolíná se s ostatními, má nadpředmětovou povahu a získává se v procesu celého systému vzdělávání a životní dráhy jedince. K jejímu rozvíjení napomáhá vzdělávací obsah a aktivity různých vzdělávacích oblastí a oborů zastoupených v RVP ZV (kromě oblasti Umění a kultura jde o oblast Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a společnost, významnou část průřezových témat nebo regionálně, místně ukotvených témat souvisejících s kulturním dědictvím místa a regionu).
- e) Kulturní kompetence se již nyní ve školách rozvíjí, explicitní uvedení v RVP ZV tedy napraví stav a přispěje k jejímu intencionálnímu rozvíjení – a k žádoucímu napojení na další akcenty Hlavních směrů: rozvoj wellbeingu, získávání dovedností pro kvalitní trávení volného času nebo souvislost školních aktivit s uplatněním v praktickém životě (viz neopominutelný a dynamický segment kulturních a kreativních průmyslů).
- f) Klíčové kompetence tvoří neopomenutelný základ žáka pro celoživotní učení. Na něm se významně podílí také účast občana na kulturním životě a schopnost využívat kulturní nabídku muzeí, galerií, institucí živé kultury. Tyto instituce se význačně podílejí na neformálním vzdělávání a informálním učení, a patří tak mezi důležité aktéry celoživotního učení. Základy pro seznámení s těmito institucemi a pro získání vztahu ke kultuře klade nepochybně základní vzdělávání.
- g) Absence kulturní kompetence koreluje se sociálním a ekonomickým vyloučením. Důraz na rozvoj kulturní kompetence tak může pomoci s naplněním jednoho z cílů reformy, jímž je snížit nerovnosti v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a umožnit maximální rozvoj potenciálu dětí, žáků a studentů. Na souvislost mezi úrovní kulturní kompetence různých skupin obyvatel a jejich exkluzí upozornily mnohé, dnes již klasické studie ze 70. a 80. let 20. století. Pracují rovněž s pojmem kulturní kapitál a upozorňují na korelaci mezi kulturní kompetencí a společenským a ekonomickým úspěchem, resp. absencí kulturní kompetence dávají do souvislosti se sociálním a ekonomickým vyloučením; viz výzkumné poznatky autorů Lamonta, Lareaua nebo Bourdiea. Pro oblast vzdělávání z těchto starších i aktuálních výzkumů plyne apel na budování vztahu žáků ke kultuře a na kladení základů pro budoucí využívání nabídky kulturních a paměťových institucí jako základu pro vzdělávání a smysluplné trávení volného času podporující důležité dimenze osobnosti – nejen wellbeing, ale také nacházení životního smyslu a kulturní a národní identity a hrdosti.

2. V hlavních směrech je zcela nedostatečně zpracována oblast propojování formálního a neformálního vzdělávání a chybí akcent na využívání kulturních a paměťových institucí.

V ČR existuje vysoce kvalitní síť kulturních a paměťových institucí, jež nabízejí systém relevantní a profesionálně připravované edukační nabídky vytvářené ve spolupráci se školami a navázané na cíle a obsahy různých úrovní kurikula.

Jedná se přitom v první řadě o státní příspěvkové organizace nebo příspěvkové organizace územního samosprávného celku (muzea, galerie, knihovny), jež jsou zřizovány a financovány mimo jiné proto, aby zprostředkovaly kulturní dědictví nejmladší generaci a aby se ve spolupráci se školami podílely na vzdělávání žáků a zvyšování kvality a pestrosti školní edukace.

Je proto absurdní, aby tento kvalitní a rozvinutý segment – financovaný z veřejných financí – nebyl v Hlavních směrech explicitně zmíněn a aby nebyla deklarována podpora další spolupráce mezi formálním a neformálním vzdělávacím sektorem.

Do sítě těchto institucí navíc patří také science centra, instituce popularizující vědu a techniku a technická muzea, jež mohou významně pomoci motivovat žáky a vzbudit jejich zájem o technické a přírodovědné obory.

Vedle institucí financovaných z veřejných prostředků existuje v ČR také množství dalších kulturních institucí a subjektů zabývajících se živým uměním. Také tyto instituce produkují kvalitní kulturní nabídku, podílejí se na vysoké úrovni kulturního života v ČR a poskytují dětem, mládeži i dospělým kulturní a edukační podněty. Rovněž využívání jejich nabídky je v souladu se záměrem otevřít školu současnému dění a oživit ji inovativními edukačními projekty.

Kapitolu věnovanou Propojování formálního a neformálního vzdělávání (6.7, s. 64) proto považujeme za zcela nedostatečnou a nereflektující dynamický vývoj a vysoce zajímavou vzdělávací nabídku neformálních edukačních institucí a médií.

Připomínáme, že je zde nejen dlouholetá dobrá praxe využívání edukačních programů muzeí a galerií, ale že tuto praxi a možnosti její systémové podpory v nedávné době pokusně ověřilo samo MŠMT. Cílem pokusného ověřování s názvem Vzdělávací programy paměťových institucí do škol bylo ověřit rozsah a dopad využívání vzdělávacích programů muzeí a památníků školami pomocí zážitkové pedagogiky a oživené historie ve společenskovědních předmětech za účelem zkvalitnění výuky. Jednalo se o období od 1. 9. 2017 do 31. 8. 2020 (3 běhy šetření, viz níže) a pokusné ověřování MŠMT přineslo zajímavé výsledky, jež by měly být zohledněny minimálně **deklarací o podpoře propojování formálního a neformálního vzdělávání**, ideálně také **systémovým opatřením** ve smyslu finanční podpory školám a ošetřením některých legislativních nejasností spojených s účastí škol na exkurzích a programech.

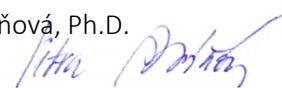
PO1 – pokusné ověřování ve školním roce 2017/2018

PO2 – pokusné ověřování ve školním roce 2018/2019

PO3 – pokusné ověřování ve školním roce 2019/2020

Výsledky viz <https://www.npmk.cz/vyzkumne-projekty/pokusne-overovani>

Jménem předsednictva České sekce INSEA –
doc. Mgr. Petra Šobáňová, Ph.D.

doc. Mgr. Petra Šobáňová, Ph.D.
předsedkyně České sekce INSEA, z. s.
národní sekce Mezinárodní společnosti pro výchovu uměním
(International Society for Education through Art)
Univerzitní 3, 779 00 Olomouc
insea@post.cz

Členky a členové předsednictva České sekce INSEA:

PhDr. Aleš Pospíšil, Ph.D.

Mgr. Václava Zamazalová

Mgr. Lucie Tikalová, Ph.D.

PhDr. Věra Uhl Skřivanová, Ph.D.

PhDr. Kateřina Štěpánková, Ph.D.

Jana Jiroutová, M.Phil., Ph.D.

Mgr. Karel Řepa, Ph.D.

Mgr. et Mgr. Klára Zářecká, Ph.D.

Mgr. Barbora Škaloudová

Mgr. Monika Plíhalová